

Irena Svetek: *Od blizu*. Ljubljana: Študentska založba 2004 (zbirka Beletrina).

Na lanskem knjižnem sejmu nagrajeni prvenec pisateljice, publicistke in literarne kritičarke Irene Svetek, uvrščen tudi v širši izbor nominirancev za letošnjega kresnika, prinaša intimno zgodbo junakinje, ki se večinoma dogaja v Romuniji, odlikuje pa jo predvsem dokaj slikovit in ekonomičen jezik. Zgodba, katere razsežnosti so, kljub temu, da je zasnovana bolj ambiciozno, kot bi se utegnilo zdeti na prvi pogled, izpeljane zelo minimalistično, je žirijo prepričala s kombinacijo "sodobnega literarnega sloga," "izpiljene pisave", hkrati pa "pripovedi, ki je ves čas tekoča in razumljiva". Vse to so prvine, po katerih se roman dejansko odlikuje in zaradi katerih izstopa iz trenutnega povprečja, vendar pa so to obenem tudi skorajda vse odlike, s katerimi Ireni Svetek uspe bralcem postreči v svojem prvencu, v katerem vsebina, žal, zaostane za razvojno stopnjo sloga.

Zgodba je razmeroma preprosta, a obenem vsebuje možnost, da bi se znotraj sebe razvila v večplastnost: glavna junakinja in prvoosebna pripovedovalka, katere mati je po rodu Romunka, sprejme službo prevajalke na slovenski ambasadi v Bukarešti in se tako vrne v deželo svojih korenin. Njena družina je z Romunijo pretrgala stike pred dvajsetimi leti, ko so doživeli zelo hudo prometno nesrečo, ki ji je sledilo mučno policijsko zaslišanje. V nesreči je bila sestra junakinje težko poškodovana, noseča mati pa je zaradi tega splavila. Junakinja, zdaj stara okrog trideset let, se v Romunijo odpravi nepričakovano, in to kljub ostremu nasprotovanju matere, ki nikoli ni prebolela tragičnega dogodka.

Junakinja se želi soočiti z deželo, na katero jo vežejo spomini na otroštvo, a postopoma vse bolj spoznava, da sodobna Romunija nima prav veliko skupnega z Romunijo njenega otroštva oziroma z domom starih staršev, ki se ga predvsem spominja. Zaznamovana z negotovostjo glede svoje identitete

in nerazumevanjem lastnih vzgibov si kljub vsemu precej hitro ustvari novo življenje, ki ga zaznamujejo nov krog znancev, burno ljubezensko razmerje z urednikom ene večjih založb in urejanje izbora še neobjavljenih del njenega pokojnega deda, uglednega romunskega pesnika, dramatika in esejista. Vendar pa se je postopoma vse bolj pollašča izrazito mračno občutje, notranji mir ji kalijo spomini na krvave prizore prometne nesreče, zavest o nerazrešenosti medsebojnih odnosov v njeni družini ter novi vtisi o deželi, ki sta jo zaznamovala pomanjkanje in tranzicijsko razsulo. Vse naštetu v njej predvsem povečuje že siceršnjo negotovost, kar je jasno izraženo v pričujočem dialogu med njo in njenim ljubimcem:

“Kaj delaš tu?”

Rečem, da ne vem, kaj misli s tem, in naredim še en požirek grenke kave.

“V Romuniji.”

Iz njegove škatlice vzamem cigareto in si jo prižgem, močno potegnem dim v pljuča.

“Na slovenski ambasadi delam.”

Njegovi prsti se igrajo s prameni mojih las.

“Zakaj si tu?”

Še en požirek, kava se mi ne zdi več tako grenka.

“Ne vem, po diplomi sem čutila močen nemir, nisem vedela, kaj bi. Saj veš, kriza pred tridesetim letom.”

Vse opisane razsežnosti, ki bi utegnile biti odlična podlaga za dramatično zgodbo o razsežnostih identitete ali pa vsaj za literarno morda nekoliko manj zanimivo, a poglobljeno študijo junakinjinega značaja, pa avtorica že na kaki polovici romana začne usmerjati v junakinjino nezmožnost ozaveščenja in razrešitve in s tem v zakrknjen, prazen tek enolične in z neopredeljenim nezadovoljstvom prežete vsakdanjosti, ki pa se seveda ne more vleči v nedogled. Junakinja se postopoma vse bolj zapira vase in se slepo predaja nasprotujočim si vzgibom, ki nihajo med dvema skrajnostma: močno željo po ljubezni in razumevanju ter uničevalnimi impulzi. Obe skrajnosti seveda zaznamujeta predvsem njeno, komaj dobro začeto ljubezensko zvezo. Tako ljubimcu med drugim v nenadnem izbruhu ljubosumja, medtem ko on igra na klavir, sunkovito zaloputne pokrov in mu polomi vse prste, kar je prelomnica, po kateri je njuna zveza usodno zaznamovana z neizrečeno zamero in medsebojno odtujenostjo.

Ob junakinjini navzven zaigrani brezbriznosti, ki ob okoliščinah zgodbe deluje neživljenjsko, se roman na tej točki na razočaranje bralca začne trdovratno osredotočati na odtenke njene nevroze, ki jih dodatno poudarjajo izbrani prizori iz vsakdanjosti, katere najpogosteje zaznamujeta občutji banalnosti in naveličanosti, medtem ko so morda zanimivejši junakinjini pogovori z ostarelo dedovo ženo ter urejanje knjige njegovih del opisani zgolj mimogrede in površno. Zgodba tako po zelo obetavnem začetku, za katerega se zdi, da napoveduje

poglobljen, kljub preprostosti zgodbe razmeroma zahteven in dramaturško kompleksen roman, začne stopicati na mestu in se naposled izteče v prazno mimo večine potencialov, ki jih je avtorica skrbno in tudi učinkovito vpeljala vanjo v njenem prvem delu.

Konec je tako pričakovan in skoraj v ničemer presenetljiv: junakinja, ki je med tem zanosila, na skrivaj splavi, nenadoma in brez pojasnila zapusti svojega presenečenega ljubimca, s katerim je ni vezalo dosti več kot spolno razmerje in mešanica nasprotujočih si čustev, se poslovijo od najboljše prijateljice in se odpravi nazaj v Slovenijo. Zgodba se sklene na vlaku, ko skozi okno opazuje pusto pokrajino. Vse, kar je vzela s seboj, je pes, ki si ga je kupila v Romuniji, slednji pa ni ravno nosilec kakega globljega simboličnega pomena, saj je skozi zgodbo posebljal predvsem junakinjin odpor do njej tujega romunskega okolja, za katerega je po njenem mnenju še posebej značilno to, da ljudje grdo ravnajo s svojimi domačimi živalmi.

Roman *Od blizu* v slovenski literarni prostor dejansko prinaša svež avtorski slog, katerega temelj so jedrnat in hkrati presenetljivo slikoviti opisi, ki jim v najboljših trenutkih zgodbe uspe pričarati vzdušje tujega okolja, kakršno večini tukajšnjih bralcev ni znano iz neposredne izkušnje. Vendar pa ambiciozno začetemu romanu nekje na sredini povsem zmanjka sape in branje začne drseti v nezahtevne vode že znanega ter v okvirih sodobne slovenske proze neproblematično ustaljenega. Ena od značilnosti, ki tovrstno prozo tudi zaznamujejo s (pogosto celo skoraj programsko opredeljeno) prepoznavnostjo, je namreč, žal, prepogosto tudi v tem, da se avtorji, čeprav se večinoma sklicujejo na svoje zanimanje za tako imenovano resnično življenje, očitno sramujejo dovolj močnih notranjih vzgibov, ki bi utegnili usodnejše zaznamovati njihove junake in jih tako napraviti bolj žive in verjetne.

Vse, kar tako ostane od obetavne zgodbe, je relativno posrečena vaja v minimalističnem slogu s pridihom modernističnih prijemov, ki v zadnjem času ne zaidejo več tako pogosto med bralce knjižnih novitet. Če se s tem začenjajo razvijati kaki novi potenciali, ki bi se lahko v prihodnje razmahnil, utegne biti to vsekakor spodbudno.